

Много је полемика у вези са спроведеном реформом правосуђа. Иако се слажу да је реформа била неопходна, представници струковних удружења судија и тужилаца и Министарства правде споре се око тога да ли је све морало да буде спроведено баш на начин какав јесте.

Драгана Бољевић, председница Друштва судија Србије, и Слободан Хомен, државни секретар у Министарству правде, разговарали су о спроведеној реформи, реизбору судија, новој мрежи судова, учлањењу судија у политичке странке, стварању паралелних система и замеркама европских институција на „новости” у српском правосуђу.

Политика: Како оцењујете досадашњу реформу правосуђа?

Бољевић: Иако је реформа била неопходна, о чему је и Друштво судија говорило последњих десет година, реизбор и нова правосудна мрежа нису реформа. Те мере предузете су без анализа последица које ће наступити. Експерти Савета Европе, који би ускоро требало да представе свој коначни извештај о правосудној реформи, констатовали су да је реизбор толико затровао атмосферу у правосуђу да реформа не може да се спроведе док се не отклоне проблеми реизбора. Удружења судија и тужилаца, са ОЕБС-ом, посетама на терену покушавају да уоче проблеме и помогну боље функционисање нове правосудне мреже, која није постигла декларисане циљеве да правосуђе буде брже, јефтине, доступније, а судови равномерно оптерећени.

Хомен: Свака реформа је изузетно тешка и компликована, а нарочито када желите да реформишете нешто што је на један начин радило 50 или 60 година. Она не може да буде спроведена без сарадње с надлежним институцијама и струковним удружењима и морам да кажем да је Министарство имало добру сарадњу с Друштвом судија и Удружењем тужилаца. Слажем се с госпођом Бољевић да је главни камен спотицања ове реформе општи избор. Мислим да је то само мали део целокупне реформе, који је, нажалост, привукао највише пажње јавности. Сигурно је да тај поступак што пре треба да буде окончан, односно да Уставни суд треба што пре да заврши поступке по жалбама судија које нису изабране. Када говоримо о реформи, морам да кажем да је анализа рада привредних судова показала да они сада раде 30 одсто брже него раније. Ако

резултати анализа и у другим областима буду такве, рецимо у парничној или кривичној материји, могли бисмо да кажемо да је реформа успела.

Политика: Какве су конкретно биле замерке европских институција на реформу?

Бољевић: У бројним реакцијама ЕУ наглашавају се значајни недостаци реизбора у погледу састава и независности Високог савета судства и Државног већа тужилаца, примене објективних критеријума, као и транспарентности и поузданости целокупног процеса. Због тога је формирана радна група Европске комисије и наших званичника чији је задатак да се нађу решења за отклањање недостатака реизбора. Како ствари не иду потребном брзином и сагласно стандардима, Штефан Филе је 1. јуна, у име Европске комисије, изнео упозорење да ће о начину на који ови недостаци буду отклоњени Европска комисија дати оцену у извештају о напретку и да ће он утицати и на оцену кандидатуре Србије за придруживању ЕУ. Крајем јула министарка је добила ново Филеово писмо, а ми ћемо за неколико дана извести о писму које смо добили од Пјера Мирела, директора Политичког директората за југозападни Балкан.

Хомен: Сарадња са Европском комисијом и ЕУ није почела доношењем сета правосудних закона, нити њиховом применом. Она траје одавно. Када је почела примена нових закона предложили смо Европској комисији да оформимо заједничку комисију која би на месечном нивоу пратила реформу правосуђа. У току реформе добили смо једно иницијално писмо Европске уније и разменили на десетине преписки с њиховим представницима. Молба ЕК је да се, док траје рад ове заједничке комисије, поменута документација не износи у јавност. Резултати заједничког рада, примедбе, коментари треба да се рефлектују кроз извештај ЕК који треба да буде поднет средином новембра. Тада ће се тачно видети шта је то што је замерано, шта је урађено... Оно што сам дужан да кажем у вези с радом те комисије јесте да Министарство ту обавља само мали део посла, фактички се оно односи на Високи савет судства и Државно веће тужилаца.

Бољевић: Искључиви мандат ове радне групе је отклањање последица реизбора. Разумљиво је да разговори, разматрања разних идеја и решења, не морају да се износе у јавност. Али, нема никаквих препрека да јавност зна садржај писама.

Хомен: Лично бих волео да могу да објавим последње писмо које је било врло позитивно. Првенствени договор је био да се ова комисија бави питањима општег избора, али је касније, заједничким договором, комисија добила далеко шира овлашћења, па и то да се

бави и даљим корацима реформе правосуђа.

Политика: Шта је преостало да се уради да реформа правосуђа буде окончана?

Хомен: Да Уставни суд одлучи по жалбама и да се тај процес оконча. После тога следи усвајање важних процесних закона. Оно што је изузетно важно јесте да се заврши компјутеризација свих предмета у Србији јер ће на тај начин моћи да се прати цео „ход” предмета. Нормално је да у реформи долазио до одређених пропуста. Те пропусте можемо да видимо углавном у самом ходу, али и да их на тај начин решимо.

Бољевић: Реизбор је представљен као прва реформска мера. Ако правну државу посматрамо као једну грађевину, онда је реизбором повређена независност судства која је темељ правне државе. А ако темељ није ваљан, грађевина ће стално бити нестабилна. Зато је нужно да се недостаци учињени у реизбору отклоне, на чему уосталом, ЕУ непрекидно инсистира. Компјутеризација јесте добра ствар, али за њу треба време. Други најозбиљнији проблем је нова мрежа судова, а то ће тешко моћи да се реши. Мрежа је скупа, судови постају фактички и правно недоступни грађанима. Рецимо, у Апелационом суду у Крагујевцу од укупно 47 судија, свега 14 је из овог града. Значи, исплаћује им се плата, надокнада за одвојени живот која је 40 одсто од плате, затим 250 евра на име трошкова становања, плаћа се шофер, гориво и амортизација возила за њихов превоз. За долазак до посла аутобусом, записничарке добијају износе скоро једнаке њиховим платама од око 17.000 динара. Реформа је сувише озбиљна ствар да би се решавала у ходу. Зато је бар с променом мреже судова требало сачекати.

Политика: Имате ли утисак да је реформа одрађена преко колена, све одмах и сада?

Хомен: То је ствар о којој се говори десет година и у једном тренутку је морало да се пресече и крене у реформу. Мислим да би даље одлагање било контрапродуктивно и штетно за грађане.

Бољевић: Дуго чекање на реформу не даје право да се она збрза, а збрзана је. Трбало је да буде урађена у фазама (развијања Високог савета судства, Врховног касационог, Управног и апелационих судова, укључивање прекршајаца). Све остало је требало касније. Посебно правосудна мрежа.

Политика: Чини ли Вам се да је чињеницом да се нереизабраним судијама исплаћује новчана надокнада до решења њихових жалби пред Уставним судом у ствари признато да је било грешака приликом реизбора?

Хомен: Уставни суд је на основу слова закона протумачио да је, практично, поступак који се води пред њим – другостепени. Значи, поступак реизбора није окончан одлуком Високог савета судства, него ће то бити када Уставни суд донесе одлуку. Став Уставног суда је да накнаде треба да буду исплаћиване све док се не одлучи по жалбама неизабраних судија и ми у то не можемо да се мешамо.

Бољевић: Тачно је да је Уставни суд „проширио” закон када је 25. марта заузео тај став. Међутим, ја сам уверена да је то последица става Европске комисије о неваљаности реизбора. Да је свако од нас нереизабраних урадио колеги судији 10 одлука месечно, што смо ми и тражили, за шест месеци било би урађено 50.000 одлука. Невероватно је да није било слуха да нам се то омогући, а би то било у корист свих.

Политика: Како коментаришете тврдње Владимира Цвијана да је већина неизабраних судија прешла у СНС? Значи ли то да спроведени реизбор добија политичку конотацију?

Бољевић: Не верујем у то. Сматрам да је то акт немоћи и револта због бројних повреда права у реизбору и чињенице да институције не функционишу. И нереизабране судије су судије, додуше у веома необичном статусу, све док Уставни суд не одлучи по нашим жалбама. Строгим стандардима за наше понашање требало је да покажемо да нисмо били за одстрел.

Хомен: Треба да направимо разлику да ли је нешто политичко питање. Расправа о судијама која се води на нивоу политичких партија не може да буде корисна ни странкама, ни судијама, ни земљи. Ако политичке партије желе да се баве овим питањем, постоји само једна институција где то могу да учине, а то је скупштина. У крајњој линији, скупштина је усвајала ове законе, она може да их оспори, да их измени, а и странке могу да кажу своје коментаре. Питам се зашто се неке од неизабраних судија учлањују у ту странку. Ако је разлог то што деле политичка убеђења партије, онда је то потпуно легитимно. Ако им је којим случајем мотив да на тај начин поново уђу у правосуђе, то говори о њиховом, да тако кажем, сумњивом моралном квалитету када је у

питању непристрасност, независност приликом доношења одлука. Питање је шта са судијама које су прешле у странку.

Политика: Како коментаришете изјаву лидера ЛДП-а Чедомира Јовановић да је учлањењем неизабраних судија у СНС нарушен демократски поредак, али и да су на овај начин створене паралелне институције система?

Бољевић: Пажљиво сам слушала ту изјаву. Осим што је говорио о разрешењу, што и ми тврдимо да се десило с нереизабраним судијама, запрепастила ме је његова „обавештеност” о наводним разлозима разрешења тих судија, пошто их они сами не знају.

Хомен: Једним делом могу да се сложим са изјавом господина Јовановића да било која врста јавне расправе, поготово учлањење судија у политичке странке, сигурно угрожава демократски поредак. Грађани не могу да имају поверење у правосуђе ако се том темом бави спекулантски на основу изјава у новинама политичких странака. Ако оставите утисак да ће, када нека нова странка дође на власт, ти људи бити враћени, долазимо до тога да имамо продужетак политичких странака кроз судске институције.

Политика: Може ли се очекивати покретање неких истрага с обзиром на то да су се у јавности после реизбора појавиле информације да су се неке од неизабраних судија бавиле незаконитим радњама?

Хомен: Не могу много да говорим о томе с обзиром на то да нисам члан Високог савета судства и да нисам учествовао у самом поступку избора. Та питања су, искључиво, у надлежности Високог савета судства, а што се тиче истрага и Републичког јавног тужилаштва.

Бољевић: Ако је Високи савет судства дошао до таквих података, то није само ствар недостојности и разрешења, него и кривичне одговорности судија које нису реизабране. По закону је ВСС био дужан да поднесе кривичне пријаве против њих. Пошто то није учинио, остаје сумња да уопште постоје докази за тако нешто.

Политика: Шта је неизабране судије навело да се обраћају суду у Стразбуру?

Бољевић: Од 1.000 предмета Уставни суд је решио један. То је била пилот одлука по којој је требало решити све остале предмете, али се на томе зауставио. Занимљиво је да од пет судија Уставног суда које је Врховни касациони суд изабрао у међувремену ниједан није био судија пре децембарског (ре)избора. За четворо њих, као и за судију изабраног почетком јула у скупштини, постоје озбиљни сукоби интереса за одлучивање о неваљаности реизбора. Кап која је прелила чашу је то што је Уставни суд, у предметима у којима још није одлучио о жалби против децембарских решења ВСС о престанку судијске функције, прихватио нове јунске одлуке Савета. Тиме је прекршено начело правне сигурности, забрана да се два пута одлучује у истој ствари, као и многа друга општеприхваћена правила. Овакво поступање не гарантује поштено суђење. Зато ћемо до 20. септембра, пре окончања поступка пред Уставним судом, Стразбуру предати првих стотинак представки.

Хомен: Могу само да кажем да имам пуно поверења у рад Високог савета судства и Уставног суда. Подржавам иницијативу судија да се обрате Суду у Стразбуру јер сматрам да на спроведеном поступку не сме да остане нити једна сенка и зато је важно да се исцрпе сва могућа правна средства.

(Разговор водила **Мирослава Дерикоњић**)